

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมาภิบาลเป็นการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรม ทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมถึงการปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555, หน้า 15) ประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนั้นยังได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และหลักธรรมาภิบาลยังได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย ถึงแม้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลงแต่ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปให้ถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสากลของธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญ (อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า, 2560, เว็บไซต์)

นอกจากนี้ธรรมาภิบาลยังเป็นหลักการบริหารที่มีความสำคัญมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านธรรมาภิบาล ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังมีความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของธรรมาภิบาลแตกต่างกัน การบริหารจัดการภาครัฐที่ยังรวมศูนย์ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ ขณะที่การเปิดเผยข้อมูลในการบริหารงานภาครัฐยังไม่มี ความโปร่งใสหลายมิติ จนบางครั้งนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาเรื่องธรรมาภิบาลที่อ่อนแอในประเทศไทยส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงควรกำหนดมาตรฐานธรรมาภิบาลที่ทำให้

เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบของทั้งภาครัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562, หน้า 38)

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 10) จึงได้จัดทำเกณฑ์การจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ 2) ประสิทธิภาพ 3) การตอบสนอง 4) การรับผิดชอบต่อ 5) ความโปร่งใส 6) การมีส่วนร่วม 7) การกระจายอำนาจ 8) นิติธรรม และ 9) ความเสมอภาค ต่อมา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และหารือในเบื้องต้นกับประธานอนุกรรมการข้าราชการพลเรือน (อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม) เพื่อนำมาประกอบการปรับปรุงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ใหม่ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สะดวกต่อการจดจำและการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพบริบทของประเทศไทย โดยได้นำเอาประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องรวมไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบต่อการบริหาร โดยเพิ่มเติมในเรื่องการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 279 ซึ่งได้กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทไว้ด้วย จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ได้หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG framework) ประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ดังนี้ 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management) ประกอบด้วย หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักประสิทธิผล (Effective) หลักการตอบสนอง (Responsive) 2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic value) ประกอบด้วย หลักการรับผิดชอบต่อ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of law) หลักความเสมอภาค (Equity) 3) ประชาธิปไตย (Participatory state) ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/consensus oriented) และ 4) ความรับผิดชอบต่อการบริหาร (Administrative responsibility) ประกอบด้วย หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics)

สถานศึกษาธรรมาภิบาล คือ การที่สถานศึกษานำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหลักธรรมาภิบาลยึดหลักการงานที่มีหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อหลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า นำมาใช้ในการบริหารซึ่งเป็นการบริหารการปกครองที่ดีที่ทุก ๆ ส่วน เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการบริหารงาน ทำให้สถานศึกษา

สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระสรราชย์ ชยธมฺโม [นิลเจียรนัย], 2558, หน้า 139) ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยมีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 161 แห่ง ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้ความสำคัญกับการบริหารงานเชิงบูรณาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม 4.0 โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ การวิจัย และพัฒนาในการขับเคลื่อนคุณภาพ กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างมีระบบ แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ เช่น ทรัพยากรการศึกษาในระดับสูง แต่ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษายังไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร หรือลักษณะการกระจายทรัพยากรของภาครัฐสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สอดคล้องและไม่เป็นธรรม ระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561ข, หน้า 174)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ซึ่งทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามขนาดประเภทของสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ทำให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเป็น

สถานศึกษาธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ซึ่งทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล สามารถตอบสนองต่อตามคาดหวัง และความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเหมาะสม โปร่งใสตรวจสอบได้ ตามกฎหมาย อย่างเสมอภาค ตามหลักการกระจายอำนาจของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วม อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 161 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2561ก, หน้า 42)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 114 คน ได้มาโดยมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ขนาดของสถานศึกษา

2.1.2 ประเภทของสถานศึกษา

2.1.3 ที่ตั้งของสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 2 ตัวแปรย่อย คือ

2.2.1 สภาพการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และ หลักคุณธรรม/จริยธรรม

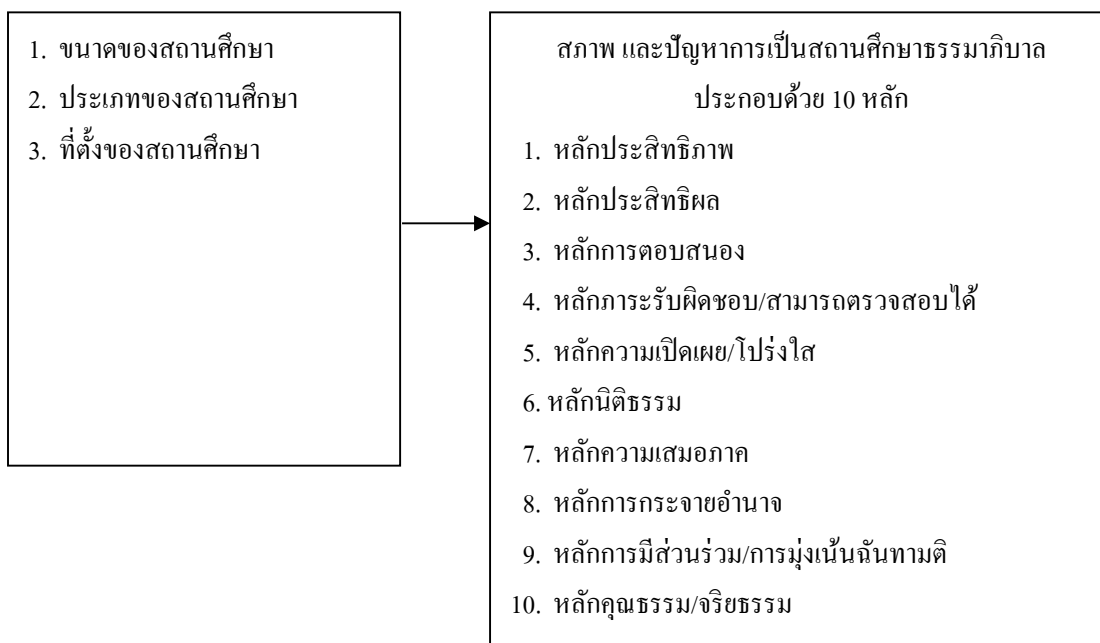
2.2.2 ปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมดาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และ หลักคุณธรรม/จริยธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมดาภิบาลจากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ และหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552, หน้า 10) ; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2554, เว็บไซต์) ; ภัทรวดี อุทัยกรณ์ (2559, หน้า 4) และ สมชัย นิลรัตน์ (2561, หน้า 8) ผู้วิจัยจึงสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมดาภิบาล ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และ หลักคุณธรรม/จริยธรรม แสดงดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สถานศึกษาธรรมาภิบาล หมายถึง สถานศึกษาที่นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา เป็นการบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ทั้งการดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ซึ่งทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักประสิทธิผล หลักการตอบสนอง หลักการรับผิชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หลักความเปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ และ หลักคุณธรรม/จริยธรรม

หลักประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยใช้เทคนิค และเครื่องมือทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม ใช้ทรัพยากรทุกด้านให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถ เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากร นักเรียน และชุมชน ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระค่าใช้จ่าย และยกเลิกภารกิจที่ซ้ำซ้อนและไม่มีความจำเป็น

หลักประสิทธิผล หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยกำหนดวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากร นักเรียน และชุมชน สามารถสร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีผลการปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ สามารถจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ และมีการติดตาม ประเมินผล พัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หลักการตอบสนอง หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยจัดการศึกษาตอบสนองตามคาดหวัง และความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน และมีการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้บริการต่อผู้ปกครองและนักเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด และ สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยจัดทำระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย จัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน พัฒนางานของสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลงานประจักษ์ต่อสังคม รายงานผลการพัฒนาการศึกษาต่อหน่วยงานที่กำกับดูแล และต่อสาธารณชน และจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองอย่างถูกต้อง ครบถ้วน โดยมีเอกสาร หลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้

หลักเปิดเผย/โปร่งใส หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายงาน/กลุ่มสาระฯ ในแผนปฏิบัติการด้วยความเหมาะสม มีการจัดระบบมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาที่ชัดเจน ปรับปรุงกลไกการทำงานของกลุ่มงานทุกส่วนให้มีคุณภาพ มีความโปร่งใส อย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผล และรายงานการบริหารงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

หลักนิติธรรม หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล โดยใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง หรือแนวทางบริหารงานในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการควบคุมดูแล กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง หรือแนวบริหารงานในสถานศึกษา โดยบุคลากรพร้อมใจ และเต็มใจปฏิบัติ ประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรด้วยความยุติธรรมเสมอภาค เป็นธรรมและชอบธรรม และกำหนดระเบียบ วินัย การลงโทษผู้ประพฤติผิดตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ และจรรยาบรรณ ด้วยความยุติธรรมเสมอภาค เป็นธรรมและชอบธรรม

หลักความเสมอภาค หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมดาโดยมีการปฏิบัติให้นักเรียนได้รับบริการในการจัดการศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยก ชาย/หญิง มีการปฏิบัติให้นักเรียนได้รับบริการในการจัดการศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยก ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา อายุ มีการปฏิบัติให้นักเรียนได้รับบริการในการจัดการศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยกความพิการ/สภาพทางกายหรือสุขภาพ และสถานะของบุคคล มีการปฏิบัติให้นักเรียนได้รับบริการในการจัดการศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยกฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และมีการปฏิบัติกับครูและบุคลากรอย่างเท่าเทียมในเรื่องการเข้ารับการศึกษา

หลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมดาโดยมีกระบวนการให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ร่วมกัน มีกระบวนการให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีโอกาสร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวข้องร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษา มีกระบวนการให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีโอกาสร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมในกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา และแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและนักเรียนที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน

หลักการกระจายอำนาจ หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมดาโดยมีการมอบอำนาจ และกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจ และการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และชุมชนดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควร และจัดการศึกษาโดยมุ่งสร้างความพึงพอใจ มีการปรับปรุง กระบวนการเพื่อผลการดำเนินงานที่ดี

หลักคุณธรรม/จริยธรรม หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมดาโดยครูและบุคลากรของสถานศึกษาเป็นผู้มีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีศีลธรรม คุณธรรมตามความคาดหวังของสังคม ครูและบุคลากรของสถานศึกษาเป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูและบุคลากรของสถานศึกษาเป็นผู้มีความซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ครูและบุคลากรของสถานศึกษาทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวกและมีจิตบริการ สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพ และ ผลสัมฤทธิ์ และสถานศึกษาจัดการศึกษาโดยยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย

สภาพการเป็นสถานศึกษาธรรมดา หมายถึง ระดับการเป็นสถานศึกษาธรรมดาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งได้มา

จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรฐาน ประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาล หมายถึง ระดับปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งได้มาจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของโรงเรียนจำแนกตามจำนวนนักเรียน โดยใช้จำนวนของนักเรียนตามเกณฑ์การจำแนกสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน น้อยกว่า 180 คน ตามเกณฑ์การจำแนกสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 180 คนขึ้นไป ตามเกณฑ์การจำแนกสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็นโรงเรียนประถมศึกษา และ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ที่ตั้งของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล

สมมติฐานการวิจัย

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่มีขนาดของสถานศึกษา ประเภทของสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ต่างกัน มีสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษาธรรมาภิบาลที่สามารถนำไปกำหนดนโยบายในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในสังกัดได้

2. สถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการเป็นสถานศึกษา
ธรรมดาภิบาล ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาการเป็น
สถานศึกษาธรรมดาภิบาลได้